

AKSENT

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 1 - 2019 //

Rekordresultat
Hvit Jul-kampanjen

16 585 SKREV UNDER

Skuespiller Julie Vinge

**- ALLE FORANDRER SEG
NÅR DE DRIKKER**

Rigmor Refsnes jobber for ny IOGT-aktivitet i Sandnes

- IOGT HAR BETYDD TILHØRIGHET

LEDEREN //

Sammen forandrer vi alkohol-kulturen!

Det er lett å oppleve avmakt i møte med de stadig mer rusliberale stemmene i samfunnsdebatten. Men gjennom blant annet Hvit jul har svært mange mennesker fått en kanal for å engasjere seg og å bli engasjert for et tryggere samfunn.

I 2018 skrev over 16 000 mennesker under på at de ikke ville bruke alkohol når de var sammen med barn i julehelgen.

Møter med engasjerte mennesker

Kampanjen har blitt sett av flere hundre tusen mennesker i sosiale medier og på internett. Så mange som 9530 signaturer ble skrevet på papir i på møte med alle IOGTs frivillige, medlemmer og ansatte som har stått ute på stand rundt i hele landet i november og desember. Vi har snakket barnas sak og vært synlige voksne med et tydelig budskap om barns rett til en trygg jul og en trygg oppvekst. Folk setter pris på å møte oss: "Det er en selvfølge at vi ikke drikker sammen med barn", "det er så bra at dere engasjerer dere for dette", "Dette er en viktig sak", "Sånn har vi alltid hatt det hjemme hos oss" eller "sånn har vi IKKE hatt det hjemme hos oss".

Vi gir barna en stemme

Det tar vi med oss inn i 2019. Vi skal engasjere og gi en stemme til alle dem som er opptatt av at det skal være lett å alkoholfrie valg og at barndommen skal være rusfri. Tusenvis av mennesker skal møte oss på stand, i politiske debatter og møter, i foreldremøter og aktiviteter for både unge og voksne.

Bli med i 2019!

Jeg håper at du vil være en av IOGTs viktige stemmer i 2019. Som medlem, frivillig, ansatt, deltaker eller støttespiller. Sammen forandrer vi alkoholkulturen!

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

De ansatte på Møteplassen. Fra v. Josefine Halvorsen, Thomas Aanerud, Anne Therese Buer og Ida Husby. (Foto: Karmøynytt.) //

MØTEPLASSEN HAR DOBLET KAPASITETEN

Møteplassen i Kopervik har flyttet inn i nye og større lokaler og doblet kapasiteten. Samtidig har de også økt antall ansatte til fire. Tiltaket vårt, som vi nå har drevet i 11 år, henvender seg til ungdommer som sliter på Karmøy. Ved å ha flere ansatte kan man nå flere ungdommer, sier leder på Møteplassen, Anne Therese Buer, til Karmøynytt. - Tidligere måtte vi si nei til ganske mange gjennom et år. Nå er vi mer offensive og kan hjelpe flere.

De fire som nå arbeider på Møteplassen er foruten Buer, Thomas

Aanerud, Ida Husby og Josefine Halvorsen. Med en politi, sosionom, barnevernspedagog og vernepleier på plass har de et godt sammensatt team.

Samtidig med nye lokaler og flere ansatte utvider de også prosjektet "Ung zone". På slutten av fjoråret ble det opprettet en ny jentegruppe på Skudenes ungdomsskole hvor de fra tidligere har en guttegruppe som møtes ukentlig. Da blir det møter annenhver uke med gutter og jenter. Tilbudet henvender seg til unge fra 13 til 19 år.

1,5 MILLIONER TIL SAMMEN VIDERE

IOGT vil i 2019 videreutvikle det arbeidet man har startet på Sammen-sentrene rundt om i landet. Like før jul bevilget Helsedirektoratet 1,5 millioner til en utvidelse av prosjektet som går ut på mer arbeid i fengsler og å ha ANTA-kurs i regi av Rita Nilsen, som vi skrev om i forrige nummer av Aksent. Arbeidet er allerede gått i gang i Sandeid fengsel utenfor Haugesund, og litt senere i januar vil det bli holdt et nytt ANTA-

kurs i byen. Samtidig har området utlyst en stilling som erfaringskonsulent, som skal stå for dette arbeidet lokalt samtidig som han vil jobbe for rusfrie miljøer sammen med de lokale IOGT-erne.

Hvilke andre steder som vi skal jobbe på vil bli bestemt senere, men både Sandefjord og Grimstad er steder hvor vi tidligere har hatt aktivitet som dette.

AKSENT
Medlemsblad for IOGT i Norge
Torggt. 1, 0181 Oslo // Telefon: 23 21 45 80 // E-post: iogt@iogt.no

UTGITT AV: Akademisk forlag, Haugesund // ANSVARLIG REDAKTØR: Hanne Cecilie Widnes // ANNONSESALG: Kåre Nesheim, tlf 952 74 241 // REDAKSJON: IOGTs sentralkontor // GRAFISK PRODUKSJON: Poppcorn design - poppcorn.no // TRYKK: Haugesund Bok & Offset - hbo.no // OPPLAG: ca 3000 stk //

ISSN 1890-2553

HELSE-NORGES ALKOHOLREGNING ET PARADOKS

Vårt Land omtalte den 12.november at det på tre styresamlinger i Helse Nord har det blitt drukket alkohol for nesten 60.000 kroner.

Generalsekretær Cecilie Widnes kommenterer saken i Vårt Land. Hun skriver - Selv om helseforetakets alko-kostnader er lommerusk i de enorme budsjettene, gir denne typen pengebruk dårlige signaler nedover i organisasjonen. Men det tyder også på en manglende bevissthet rundt den rollen som ledere spiller som rollemodeller og omdømmebyggere på helsefeltet.

I dag er alkoholbruk så normalisert og selvfølgelig at mange opplever det som vanskelig og ubehagelig å velge alkoholfritt. Det er særlig utfordrende for barn og unge for alkoholavhengige. Skal det bli lettere å ta rusfrie valg, må vi alle være med på laget for å få til holdningsendringer. Det burde oppleves som særlig forpliktende av helselederne våre. Det er tankevekkende at toppfolkene i helse opplever det som selvfølgelig at helsebudsjettene skal dekke

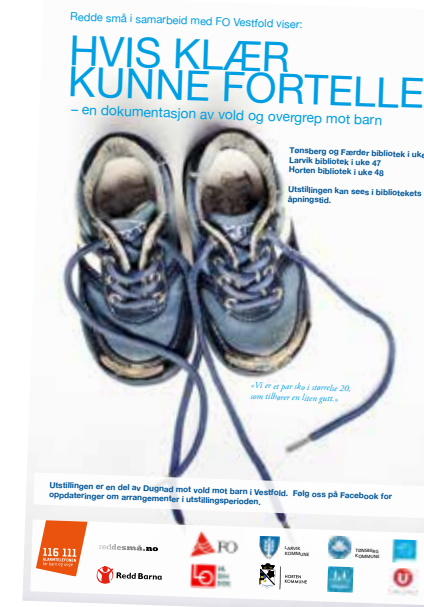
Denne typen pengebruk gir dårlige signaler, mener generalsekretær Cecilie Widnes. //

deres alkoholbruk. Det forteller meg at altfor mange av dem ikke tar denne helseutfordringen på alvor.

DUGNAD MOT VOLD

Hvert femte barn opplever vold i løpet av oppveksten. Sammen med Fellesorganisasjonen i Vestfold, LO Vestfold, Krisesenteret, Redd Barna og Voksne for barn har IOGT Vestfold arrangert "Dugnad for vold mot barn". På flere steder i fylket har de invitert til utstillinger og arrangementer for å vise frem voldens konsekvenser. IOGT har vært tilstede og informert om tiltakene som organisasjonen driver.

Utstillingen har skapt et sterkt inntrykk. Samfunnsredaktør Marie Olaussen i Tønsbergs Blad kaller det en dugnad du får vondt i magen av. På utstillingen er det samlet klær og andre ting som har tilhørt barn som har vært ofre for vold og overgrep. Hvert plagg forteller en historie.

Rekordmange tok en

16 585 skrev under på at de ikke kom til å drikke når de er sammen med barn i julen. Det er det høyeste antallet kampanjen har oppnådd.

TEKST: JAN TORE EVENSEN

Fra åpningen av kampanjen i Oslo. // Miriam Alveberg sammen med Christina Babington Sandra Ølberg Støylen og fra Juvente-kontoret.

Morten Helgeland // på stand i Kristiansand

Peppe er med

IOGT Region Midt-Norge la ut på turne fra Sunnmøre til Helgeland.

Hvit jul-kampanjen vår vokser. Antallet som skriver under på at de ikke vil drikke alkohol når de er sammen med barn i julehelgen øker for hvert år, og i år slo vi fjoråret solid, med godt over 3000 underskrifter mer. Til slutt stoppet tallet på 16 585. Prosjektleder Mari-Marthe Katt-Ugle er strålende fornøyd med resultatet. - Vi har i år gjort en ekstra innsats for å få med oss flere og nye frivillige, forteller hun. - Gjennom annonsering på frivillig.no er det mange som har villet være med oss både på stand og sosiale medier.

Ville gjøre en forskjell

Morten Helgeland fra Kristiansand er en av de nye frivillige som sto på stand i år. Til sammen rakk han syv stands i Kristiansand. - Det har vært kjempegreit å stå på stand. Jeg møter mange forskjellige og trivelige mennesker, forteller han. - Jeg meldte meg frivillig for å gjøre en forskjell, sånn at noen barn slipper å oppleve det jeg opplevde som liten, med en far som ikke var til stede på grunn av alkohol. Tilbakemeldingen fra de han har møtt på stand har stort sett bare vært positiv. - Noen få negative, men kun ytterst få mener at det er bare bra at barn lærer at voksne koser seg med alkohol, noe som jeg mener ikke er nødvendig i det hele tatt, spesielt i jula som er barnas høytid. De fleste skriver under uten å spørre etter mer informasjon.

Kampanjen blir mer kjent

I fjor landet vi på 12 914 underskrifter, så årets resultat er en god økning. - Det er nok flere grunner til det, mener Mari-Marthe. - Satsningen på frivillige er en av grunnene, men det kan godt hende at kampanjen også begynner å bli mer kjent. Våre faste standsansvarlige melder inn at de har møtt flere på stand som forteller at de har underskrevet flere år på rad, og venter på dem når de kommer.

- Vi går også ut til barnehager og andre arbeidsplasser med en pakke som de kan bruke der. Da får de plakater de kan henge opp og reflekser til barna eller til de andre ansatte. Også her har vi sett en økende interesse, og dette er nok noe vi skal satse enda mer på i 2019.

God måte å presentere IOGT på

De frivillige på stand har vært både medlemmer og ikke-medlemmer, og Mari-Marthe mener at dette er en god måte å introdusere folk for IOGT sitt arbeid på. - Dette er en kampanje som alle kan engasjere seg i, og hvor det er mange som er enige med oss. Vi kan selvsagt ikke nå alle, men vi snakker med mange ute på stand, og dette er en viktig del av kampanjen uavhengig av om det blir en underskrift ut av det eller ikke.

7234 av underskriftene kom inn via nettsiden hvitjul.no. Vi har hatt mange frivillige i sosiale medier, som har vært flinke til å like og dele alt vi la ut på Hvit jul-siden på Facebook og på Instagram i hele desember. Hver dag i desember har i snitt 18 600 ulike mennesker sett vårt innhold på Facebook. Og vi regner med å ha nådd nesten 400 000 ulike mennesker totalt i sosiale medier. Vi har bl.a presentert et nytt forbilde for kampanjen hver dag. Dette har vært kjente og mindre kjente personer, både fra politikken og kulturlivet som forteller at de har underskrevet, og oppfordrer alle til å ta en hvit jul sammen med barna. Det er selvsagt ikke alle som har sagt ja når vi har spurt dem, men vi er godt fornøyd med de som har støttet oss.

Forbilder fra hele det politiske spekteret.

Blant de som har underskrevet er Fremskrittspartiets helsepolitiske talskvinne på Stortinget Åshild Bruun-Gundersen, stortingsrepresentant for

Arbeiderpartiet, Else Bjørnebekk-Waagen og helsepolitisk talskvinne Kjersti Toppe ra Senterpartiet. Det samme har Karin Andersen fra SV gjort og lederne i ungdomspartiene AUF, Rød ungdom, Sosialistisk ungdom, KrFU og Senterungdommen.

Foruten politikere har flere kulturpersonligheter og opinionsdannere underskrevet, som skuespilleren Julie Vinge, bloggerne Kristina Kihlman (konatil) og Gunnar Tjomlid og Direktør for kommunikasjon og samfunnsansvar i Vinmonopolet, Halvor Bing Lorentzen.

- Nå kribler det av sommerfugler i tusenvis av barnemager, og minner for livet er i ferd med å skapes. Alt du som voksen trenger å gjøre er å være den beste versjonen av deg selv. For et barn vil det alltid innebære at du er edru, sier Håvard Paulsen, tidligere programleder i NRK Super.

Mens styreleder i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Rode Margrete Hegstad er opptatt av at en hvit jul betyr at vi setter barna først, og gir dem en trygg og alkoholfri ramme rundt julefeiringen. - Mange barn gruer seg til jul fordi de opplever at voksne rundt seg drikker for mye, og jeg drømmer derfor om en hvit jul med snø, julestemning og barna i sentrum - uten alkohol.

frivillig

Vil du være frivillig i Hvit jul-kampanjen 2019? Registrer deg på hvitjul.no/frivillig allerede nå for å følge med helt fra første nyhetsbrev neste sesong.

hvit jul

Hvit jul er en kampanje som drives av IOGT, Juvente og Juba. Målet er at voksne når de er sammen med barn i jula ikke skal bruke alkohol.

I år skrev 16 585 under på dette, og vi stod på 125 stands rundt om i landet, fra Agder til Finnmark.

- IOGT HAR BETYDD TILHØRIGHET

Rigmor Refsnes har vært aktiv i IOGT siden hun som 16-åring gikk med i ungdomsgruppen til IOGT i Sandnes.

- IOGT har betydd tilhørighet. Rigmor Refsnes fra Nærbø utenfor Sandnes svarer raskt når hun får spørsmålet om hva IOGT har betydd for henne. - Når jeg var ung følte jeg at jeg ikke helt passet inn i idrettsmiljøet i bygda. Jeg var ikke så sportslig av meg. Og jeg passet heller ikke så godt inn i det kristelige miljøet heller, så jeg fant ikke noe plass noen plass.

Søsteren hennes ble veien inn i IOGT gjennom litt velvillig press. - Hun syntes at jeg var for mye hjemme hos meg selv og leste, forteller Rigmor. - Så hun mente at jeg burde være med noen. Så var det en kollega på jobben som kjente til IOGT og at de hadde en ungdomsgruppe i Sandnes som hadde møter, aktiviteter og turer. Og en kveld ble jeg henta i en bil og tatt med til Sandnes for å være med disse folkene. Litt skummelt, men det var jo bare kjekt og jeg har blitt værende.

Ikke noe forhold til IOGT

Familien hennes ellers hadde ikke noe forhold til IOGT. Men i IOGT fant hun mannen, Are Sagland, som også var med i ungdomsgruppen Ambrosia i Sandnes på begynnelsen av 80-tallet. Han var med i ledergruppen i ungdomsgruppen. Fra den dagen hun ble hentet tilbragte hun mye av fritiden på IOGT-huset i Sandnes. - Vi hadde hytteturer, strandturer, aktiviteter som vi selv fant på - spillkveld, disco og karneval. I tillegg var de av og til med på de voksne sine møter i IOGT Sandnes, eller Sverre Sigurdsson som avdelingen het.

Startet med speiding

Etter noen år var hun og Are tilbake på Nærbø og ønsket å fortsette sitt engasjement. Nærheten til naturen gjorde at speiding i det som den gangen het IOGT-væpnerne var naturlig. - Vi fikk låne plass på en skole som var velvil-

lig, og hadde tre barnegrupper på det meste, forteller Rigmor. Inniblant leire, matlaging ute og knuter ble det også tid til det som den gangen het undervisning om rusmidler for barna. I ti år drev de speidergruppene før det ble på tide å ta en liten pause.

Vurderte aldri å melde seg ut

Rigmor har aldri vurdert å melde seg ut, heller ikke i perioden hvor hun ikke var så veldig aktiv. - At jeg forble medlem har nok også å gjøre med tilhørigheten. Jeg følte meg hjemme i denne organisasjonen. Og så har ideologien alltid vært viktig. Det at det finnes gode steder å være hvor det ikke er drikking som er det viktigste. Dessuten har jeg lært veldig mye av å arbeide i denne organisasjonen. Å holde møter, lage arrangement, ha underholdning for andre folk. Det å være en del av et team og organisere noe. Jeg kjenner at jeg har lært veldig mye.

Enestående familier

Etter flere år ble det så Enestående familier som var det som førte henne tilbake i aktivt arbeid igjen. - Barna begynte å bli større, det ble mer overskudd og jeg fikk lyst til å engasjere meg i noe frivillig igjen. Så hadde jeg lest i lokalbladet at de hadde startet en gruppe med Enestående familier på Bryne. Det tenkte jeg kunne være noe, så jeg måtte ta kontakt med en gang.

Og om hun i sin tid ble dyttet litt inn i organisasjonen så var det nå ikke tvil. - Jeg er jo ikke i samme situasjon som mange av de andre i aktiviteten, men jeg kan støtte og hjelpe til, forteller hun. - Jeg er materialforvalter og litt sekretær, og jeg har kontakten med IOGT Sandnes, sørger for at det blir bygget bånd med organisasjonen. Aktivitetene i EF minner henne om

arbeidet hun gjorde i ungdomsgruppen på 80-tallet. - Det handler jo også om å gjøre kjekke ting sammen. Mye handler selvsagt om å gi barna i familiene gode opplevelser enten det er klatring, hytteturer eller besøk i fornøynessparker. En av de fineste opplevelsene vi har hatt var imidlertid en tur i skogen en vinterkveld med barfrost. Vi gikk på tur i mørket og gikk inn i skogen mens ungene hopp og spratt gjennom. Det var en flott opplevelse.

Ønsker mer aktivitet i IOGT Sandnes

Erfaringene fra Enestående familier tar hun nå også inn i arbeidet i IOGT Sandnes. Hun ønsker å få i gang mer aktivitet igjen i avdelingen. Organisasjonen har endret seg mye siden sist hun var aktiv, og hun ser at man tenker litt annerledes nå enn tidligere. På spørsmålet om hva som skal til for å få til mer frivillig engasjement i IOGT tror hun det å faktisk spørre folk er viktig. - Det er i hvert fall slik det begynte med meg. Og jeg ser jo nå med Hvit jul at aktiviteten har økt veldig.

Hva er det som driver deg?

At jeg synes det er et kjempeviktig arbeid. At vi har en sosial profil hvor en ikke bare tenker på seg selv. Både jeg og Are har vært opptatt av å være rollemodeller for barn i slekten.

Rigmor synes det er vanskelig å si hva hun er mest stolt av av det hun har gjort i IOGT. Det er vanskelig å sammenligne. - Jeg er veldig stolt av Enestående familier fordi det rører meg at det vi gjør kan bety så mye for folk. Men så er jeg også stolt over organisasjonen. IOGT har betydd mye for hvordan man begrenser alkoholsalget i Norge. Vi har vært pådrivere. I dag er også Sammen-sentrene viktige aktiviteter. Det at vi betyr en forskjell for folk er viktig.

STERK&KLAR FAGDAG

DATO OG STED: 30. januar 2019, Bjørvika konferansesenter, Dronning Eufemiasgt. 6

PROGRAM:

Kl. 09.45 - 10.00 Registrering, kaffe/te

Kl. 10.00 - 10.15 Velkommen
Mirjeta Emini, prosjektleder Sterk&Klar

Kl. 10.15 - 11.15 Hvordan motivere hverandre til en bedre hverdag
Frode Kyvåg, byrådssekretær v/ Byråd for kultur, idrett og frivillighet

Kl. 11.15 - 11.30 Pause

Kl. 11.30 - 12.30 Å ha mammas stemme med på fest
Trude Aalmen, seniorrådgiver/sosiolog, KoRUs Nord

Kl. 12.30 - 13.30 Lunsj

Kl. 13.30 - 14.15 Hvordan forhindre at ungdom blir rekruttert til rus og kriminelle gjenger
Jan Böhler, AP-politiker, medlem i Justiskomiteen

Kl. 14.15 - 14.30 Pause

Kl. 14.30 - 15.00 Ungdom og sosiale medier
Linn Proitz, PhD i kjønn og medier

Kl. 15.00 Avslutning

Påmelding via www.sterkogklar.no

ENESTÅENDE NETTVERK

At man er mye alene med barna, kan rett og slett føre til at man får et enestående nettverk.

TEKST/BILDER: VIGDIS LØBACH

Eirik Hygen (fra venstre), Ellen Hygen, Vetle Bull Jonassen og Merethe Jonassen baker pepperkaker.

Ti år har gått siden IOGTs Enestående familier så dagens lys. Fra den spede begynnelsen i Sandefjord, har det vokst fram et nesten landsdekkende nettverk av grupper som tilbyr ulike former for familieaktiviteter.

- Dette er ikke primært et aktivitetstilbud for barn. Foreldre kan ikke sende barna på aktiviteter hos oss, de må være her sammen med dem. Dette er et voksentilbud som barn nyter godt av, sier Trude Sletteberg, nasjonal koordinator for Enestående familier.

Oppdag et stort behov

Høsten 2008 var Trude Sletteberg nyan satt regionkonsulent i IOGT Sør-Norge. Den daværende lederen i IOGT Norge, Helge Kolstad, hadde bare uker tidligere proklamert at "IOGT må lete etter mennesker med udekte sosiale behov i vår tid". Plutselig gikk det opp for Trude at nettopp voksne som er mye alene med barn lett havner i en sånn gruppe.

- Noen har kanskje verken tid eller råd til å delta i fritidsaktiviteter for sin egen del. Mange har lite nettverk, særlig om de er innflyttere og er alene med barn.

Det er ikke så mange arenaer der voksne med barn møter hverandre for å gjøre noe sammen, forklarer hun.

Fra den første tanken meldte seg, til de første aktivitetene kom i gang, gikk det kort tid. I høstferien ble det satt opp busstur til Tusenfryd, godt markedsført med omtale i Sandefjords Blad. 16 barn og voksne stilte opp. Uka etter ble de samme familiene invitert med til krabbefiske i strandkanten. Så fulgte bowling og tur i svømmehallen.

- Vi opplevde at folk kom, enten det

dreide seg om juletrehogst i skogen, krabbefiske eller en dyr tur de ellers ikke ville hatt råd til, forklarer Trude.

IOGT i Sandefjord og Sandefjord kommune hjalp til med midler i oppstarten. - Særlig vil jeg trekke fram folkehelsekoordinator i Sandefjord, Unni Aadne. Hun forsto med en gang hvor viktig dette tilbudet var for kommunens innbyggere, og var til stor hjelp, sier Trude.

Senere kom fylkeskommunen, Gjensidigestiftelsen og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet på banen. Også næringslivet har bidratt, blant annet med rause rabatter på ulike aktivitetstilbud.

- Nå er flere tusen familier knyttet til det tilbudet vi startet i Sandefjord for ti år siden, sier Trude stolt.

Stort lokalt engasjement

Nina Boberg kom med i Enestående familier i 2011, og ble, etter eget utsagn, umiddelbart hekta.

- Det aller første jeg bet meg merke i, var det fabelaktig flotte navnet, ler hun.

På den aller første aktiviteten hun deltok, minnes hun at Trude sto utenfor bussen og tok imot deltakerne etter hvert som de kom.

- Hun visste hva jeg het og hva ungene mine het. Jeg følte meg trygg og ivaretatt, sier Nina videre.

I 2012 deltok hun i lederkurs og nå er det hun som leder arbeidet i Sandefjord.

- Det jeg syntes var så fint, var at aktivitetene ikke var utstyrskrevenne eller kostbare. Det viktige er å gjøre noe sammen og ha andre voksne å snakke med, sier hun engasjert.

De lokale aktivitetene er mange og varierte, og ikke minst, de er populære. De blir ofte fort fulltegnet, og da er det Nina som har kontroll på ventelistene.

Kaospilot Nina Boberg (t.v) // og prosjektleder Trude Sletteberg holder nettverket i Enestående familier i gang.

Ofte kommer foreldrene når barna er tre–fire år gamle, og mange deltar i aktiviteter fram til barna blir tenåringer.

- Dette er absolutt folkehelse. Her blir folk kjent med hverandre, de får venner og nettverk, alt med utspring i en alkoholfri sosial arena, som jo Enestående familier er, sier Trude.

Får nettverk

Vi er flue på veggen når det inviteres til pepperkakebaking og pynting av pepperkakehus på Breidablikk ungdomsskole en lørdag i desember. Når deltakerfamiliene kommer, står allerede en hel landsby av hus klare, og venter på melissnø og seigmannbeboere. - Vi som setter husene sammen, har vært aktive i Enestående familier selv, og trår gjerne til og hjelper til nå det trengs, sier Anette Hasle, til vanlig leder av Juba Sandefjord, men bygningsarbeider for anledningen.

Vi slår oss ned der Ellen Hygen med sønnen Eirik (10 år) og Merethe Jonassen med Vetle (6 år) kjevler ut pepperkakeideig.

- Jeg var med første gangen da Vetle var omtrent tre år. Jeg hadde en stor omgangskrets, men kjente ikke så mange andre med barn i samme alder, og jeg ville at vi skulle ha noen andre å gjøre ting sammen med, forklarer Merethe. I januar skal hun på lederkurs.

- Jeg vil gjerne være med på å gi noe tilbake. Det å ha noen å gjøre noe sammen med har betydd utrolig mye for meg, slår hun fast.

Ellen nikker enig.

- Når man er mye alene med barn, er det hyggelig å gjøre noe sammen med andre voksne, sier hun. Hun og Eirik har deltatt i mye, men det er aller første gang de er med på pepperkakebaking.

- Det er fine aktiviteter hele året, men det er ekstra koselig før jul, å dra på juletrehogst, for eksempel, tror jeg nok ikke jeg ville gjort uten andre voksne å være sammen med, fortsetter hun.

Over pepperkakebakingen, over krabbefisket eller på tur til Tusenfryd, skapes gode opplevelser og gode minner. Og enestående nettverk oppstår.

Fakta

IOGT står bak Enestående familier, som er et tilbud til voksne som er mye alene med barna sine. Nå kan de se tilbake på aktivitet i ti år. EF har i underkant av 20 grupper rundt om i landet.

Dette har deltakerne våre fortalt oss de siste ukene om hva det betyr for dem å være med på aktiviteter i IOGTs Enestående familier:

Jeg har satt meg inn i historien til IOGT etter at jeg var på mitt første enestående arrangement, og har tenkt litt. At arrangementene er alkoholfrie er en forutsetning for at vi deltar.
(Deltaker på en av våre aktiviteter i Sør-Rogaland)

Det er hyggelig for både barna og meg som voksen. Får litt voksenkontakt og barn får leke med jevngamle barn. Er veldig glad for å ha funnet enestående familier.
(Deltaker på Haugesundsgruppas familiejulebord)

Fra jeg startet å bli med dere har jeg kun hatt positive opplevelser med Enestående familier og gleder oss hver gang til å bli med uansett hvilke aktivitet dere har. Kjekt å få nye venner og ha det sosialt med barn og veldig kjekt når aktiviteten ikke koster så mye. Lederne gjør en fantastisk jobb og ivaretar oss på best mulig måte.)
(Deltaker på Haugesundsgruppas familiejulebord)

Jeg og datteren min har ikke annen familie, og det betyr mye å ha et tilbud om sosiale aktiviteter som kan føles som et alternativ til tid andre familier tilbringer sammen. Nyttårsfeiring er et veldig godt eksempel.
(Deltaker på Asker- og Røykengruppas juleverksted)

Jeg er veldig takknemlig for at dere tilbyr morsomme, sosiale og rimelige aktiviteter. Som alenemor 100% er hverdagen hektisk og økonomien presset. Vi har vært med på flere aktiviteter som jeg ikke hadde klart å organisere eller har økonomi til. Datteren min blir alltid glad når jeg sier vi skal på arrangement med Enestående familier. Vi har også fått kontakt med bla en familie som har to jenter på samme skole som datteren min, noe jeg er veldig glad for.
(Deltaker på Oslogruppas tur til Østfoldbadet i høst)

Jeg og ungdommene hadde det utrolig koselig. Vi ville ikke hatt råd til en sånn kveld ellers. Det var spesielt vi følte oss skjemt bort, og nøt hele opplevelsen. Det var også trygt og hyggelig å være i en gruppe. Jeg kommer ikke ut så ofte. Jeg syns dette er en helt fantastisk tiltak, vi blir gjerne med på noe igjen. Tusen takk.
(Deltaker på Asker- og Røykengruppas teaterbesøk i november)

Betyr enormt mye, da økonomien ikke er enig med alt jeg vil gjøre med barna mine. Så dette er bare supert! Takk.
(Deltaker på Lekelandstur med Drammensgruppa)

Kan ikke noe annet enn å skryte av denne gruppen og lederne :) Fantastiske mennesker. Det betyr veldig mye for meg og barna å få være med på aktiviteter. Barna ELSKER Enestående familier.
(Deltaker på Kongsberggruppas teater i november)

Uten Enestående familier hadde vi ikke hatt mulighet til å delta på så mye hyggelig, dessuten er det en fin plass å bli kjent med andre og nærområdet.
(Deltaker på Skiensgruppas teater i oktober)

Kos med bålpanne //

En gang i året holdes det // innføringskurs for nye ledere i aktiviteten

Krabbefiske er en populær // sommeraktivitet. Her på Juvente sin hytte Gon, utenfor Larvik

Foto: VIGDIS LOBACH

Anette Hasle (foran), Beathe Thode // Iversen og Roger Berg har tidligere deltatt i aktiviteter i regi av Enestående familier. Nå trår de til som husbyggere.

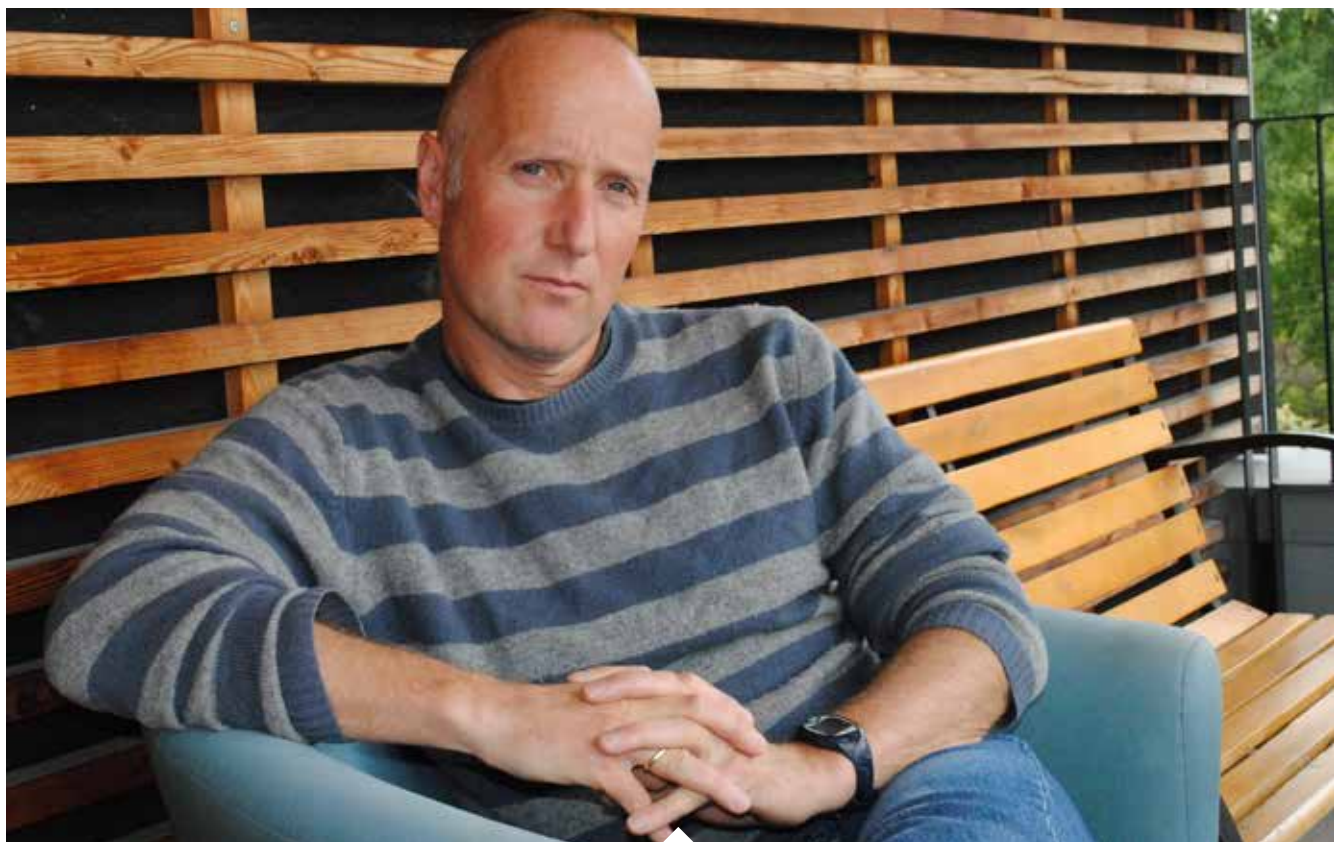

Nasjonalt koordinatør Trude Sletteberg // sammen med daværende barne- og likestillingsminister Solveig Horne på en av Enestående familiers aktiviteter i 2017.

AVHENGIGHET:

FRA FORBRYTELSE MOT GUD TIL SYKDOM

Hva er avhengighet? En forbrytelse mot Gud eller sykdom? Umoral eller uflaks? Fysisk eller psykisk? Arv, miljø eller tillært? Antakelig alt dette, mener **Jørgen Bramness**.

TEKST OG FOTO: SIDSEL SKOTLAND

I boka Hva er avhengighet går Jørgen G. Bramness (se boks) grundig til verks. Han snur og vender på dette begrepet som vi i dagligtalen bruker ganske lett-vint, men som også er en medisinsk diagnose med helt bestemte kriterier. Han diskuterer, reflekterer og analyserer. Han tar oss langt tilbake i historia - der både Aristoteles og Bibelen omtaler problematisk bruk av rusmidler, og der Koraen anser alkohol som Satans verk - og gjennom vår tid med måteholds- og avholdsbevegelser av ulike slag, forbudstid og liberalisering.

En diagnose i endring

Man kan i prinsippet bli avhengig av det meste - av shopping, spill, internett, porno, sex, arbeid, sukker, trening. Og overgangen mellom bruk, skadelig bruk og avhengighet er glidende. Avhengighet handler om atferd som har gått av hengslene, om motivasjon, prioritering og tilbøyelighet til dette ene som kommer ut av kontroll, og går på bekostning av et normalt liv.

Men det som regnes som de egentlige avhengighetene er de kjemiske avhengighetene: alkohol, rusmidler og tobakk. Det er disse som hele tida har

ligget innafor de diagnostiske kriteriene. Men dette reflekterer kun konsensus, påpeker Bramness. Det er ikke hogget i stein. De siste åra er spillavhengighet og nettspill inkludert, så det endrer seg.

Spor i hjernen

Bramness tar oss også igjennom ulike fagområder og teorier - som medisin, biologi, psykologi, samfunnsfag, filosofi, økonomi og pedagogikk og ikke minst nevrobiologi.

Noe av den mest spennende og revolusjonerende hjerneforskninga har kommet fra nettopp avhengighetsfeltet,

forteller han. Og i nevrobiologien møtes flere av teoriene. Det er for eksempel innafor denne disiplinen de psykologiske komponentene av avhengighet får sin fysiske forklaring. Skillet mellom det psykiske og fysiske viskes ut når en finner klare fysiske spor i hjernen av det vi tidligere så på som rein psykologi.

For rusmidler gjør så visst mye rart med hjernen - blant annet med impuls kontrollen som i stor grad blir styrt fra prefrontal cortex (panelappen) sammen med kognisjonen og personligheten vår. Under aktiv pågående rus er prefrontal cortex svekka, men også alkoholbruk over tid vil svekke funksjonene her. De ulike rusmidlene påvirker hjernen forskjellig, men uansett: Er man avhengig vil hjernen gi impulser som motiverer til å holde på med dette og til å oppleve det som viktig.

Sårbarhet

Ikke alt rusmidlene gjør med hjernen er irreversibelt. Med tida til hjelp kan det bli gått opp nye spor. Men det kan synes som om selve motivasjonen til å ta rusmidlet (som i stor grad er avhengigheten sånn Bramness ser det) ikke vender helt tilbake til det normale. Sjøl etter lang avholdenhet er systemet fortsatt følsomt på motivasjonssida, og det som har vært senter for avhengigheten vil alltid ha en spesiell plass blant det som er prioritert eller viktig i livet. For mange er svaret livslang avholdenhet for ikke å trigge dette suget - denne sårbarheten. Triggres den kan veien være kort til tilbakefall.

Men det er ikke sånn at de fenomenene som foregår i hjernen bare er biologiske, understreker Bramness. De står i en stadig og dynamisk relasjon til menneskers psyke og sosiale liv på mange måter. Blant annet viser nevrobiologisk forskning at dramatiske hendelser og problemer man opplever i barndommen setter langt større spor og gjør mennesker mye mer sårbare, enn hvis man opplever tilsvarende i voksen alder.

Politikk

Bramness ser mye behandlingsspesimisme i rusfeltet, men sjøl tror han behandling nytter. Hvis vi gir den tid - noe den nye kunnskapen om hjernen

viser at er helt nødvendig. Den største feilen i rusbehandlninga i dag, sånn han ser det, er forventninga om at det skal gå fort å kvitte seg med avhengigheten. Men mange har brukt årevis av livet sitt på rusmidler. Da er det ikke å vente at de skal lære nye ferdigheter, skaffe seg ny basis og en ny retning på kort tid. Noen får det kanskje til, men regelen er at det tar tid.

Og så er det skammen. Bramness tror at mye av grunnen til at så mange ikke søker behandling er skammen. Han ønsker seg mindre skam i dette feltet. Hvor mye tid og ressurser samfunnet skal legge i behandling av avhengighet er et politisk spørsmål. Det er også tilgjengelighet. En kan rett og slett ikke bli avhengig av noe en ikke er eksponert for. Man kan si mye galt om forbudstida i Norge, men resultatet var færre alkoholavhengige, påpeker Bramness. Og ser vi rusavhengighet i et folkehelseperspektiv, som så visst er en politisk sak, hjelper det ikke bare å behandle de sykeste. Man må også redusere risikoatferd i hele befolkninga hvis man skal gjøre noe med følgene av rusmiddelbruk. Det gjelder egentlig alle typer folkehelseproblemer.

"Skadelig bruk"

Det er når rusmiddelbruken gir helseskader av fysisk eller psykisk art at diagnosen avhengighet blir satt. Det er dette som tidligere ble kalt misbruk - en betegnelse som stort sett er forlatt fordi den kan bli oppfatta som for moraliserende og normativ. Det er betegnelsen "skadelig bruk" som gjelder.

Men den betegnelsen er heller ikke uproblematisk, mener Bramness. "Skadelig bruk" burde jo implisere at det finnes en sikker bruk, men rusforskerne er ganske sikre på at rusmidler gir skader også om forbruket ikke når opp til det nivået som gir sikker negativ helsekonsekvens. For eksempel blir grensene for sikker bruk av alkohol stadig flytta nedover. Vi vet at avhengighet har en stor arvelig komponent, men forløpig ikke hvilke gener som er involvert. Så hvor mye eller lite hver enkelt av oss tåler før vi blir skada eller avhengige går det ikke an å ta en genetisk test for å finne ut.

At alkohol er sunt i lavere doser er en myte som er helt forlatt.

Mange biter, ingen helhet

Bramness bruker en del av boka på å diskutere hvorvidt avhengighet er sykdom. Han mener ja. Men sjøl om avhengighet oppfyller mange av kriteriene for sykdom, og derfor kan betraktes som det, understreker han at det antakelig ikke er riktig å se det bare som det. Det er mange andre elementer som spiller inn, som vi har sett ovenfor - og ved hvilke andre sykdommer er det mobilisering av viljen som er den viktigste tilfriskningsfaktoren? spør han seg.

Avhengighet er definitivt altså ikke bare én ting, og tverrfaglighet er en nødvendighet for å forstå dette komplekse fenomenet. De ulike forståelsene og teoriene har hver for seg gitt oss ærlige forklaringer, og sammen gir de en dypere innsikt, mener forfatteren.

"Hva er avhengighet" er ei bok å bli opplyst og klok av, men noe definitivt svar på hva avhengighet egentlig er får vi ikke. Avhengighet er en tilstand som ennå ikke er endelig forstått, fastslår Jørgen G. Bramness. Vi klarer foreløpig ikke å gripe helheten.

Fakta

Jørgen G. Bramness:
Hva er avhengighet?
Universitetsforlaget, 2018

- ei bok i Universitetsforlagets
Hva er-serie

Jørgen G. Bramness er spesialist i psykiatri og seniorforsker ved Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse (RoP), Sykehuset Innlandet og professor ved UiT, Norges Arktiske Universitet, Tromsø. Fra 2008 til 2016 var han leder og forskningsdirektør ved Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) ved Universitetet i Oslo (UiO)

VIN-FUSKERIET

Med fine etiketter og mangel på varedeklarasjon klarer mange **vinprodusenter å lure kundene sine** trill rundt.

AV SIDSEL SKOTLAND

Nordmenn og svensker vil ha vin. Masse vin og billig vin. På Vinmonopolet og Systembolaget bugner det av flasker og kartonger fra franske slott og italienske vingårder. Vin laga med druer av ypperste kvalitet, omsorgsfullt overvåka under gjæring. Ingen ting tilsatt og ingenting trukket fra. Så enkelt og naturlig som helst.

Å nei. Det er nok ikke helt sånn sjøl om vinprodusentene insisterer på å la oss sveve i denne romantiske villfarelsen. Og virkemidlene: fine etiketter med gode historier og fravær av varedeklarasjon.

Slottene finnes ikke. Gårdene er det ingen som kjenner til, og i vinen er det lov til å tilsette hele 63 ulike tilsetninger og prosesshjelpemidler. Franske luftslott kaller Mats-Eric Nilsson dem i boka *"Château vadå – det økande fusket med ditt vin"* som kom i september.

Tilsett en kjendis

I boka avslører han en vinbransje som etter beste evne forsøker å bevare romantikken rundt produktene sine

mens de produserer bulkvin i enorme ståltanker og tilsetter sulfitter (til konservering), gjær (for å imitere ulike smaker), eikechips (for å slippe å la vinen ligge i lang tid på dyre eiketønner), bakterier, syrer, kalk, sukker og kjendiser for å nevne noe - kjendiser som gir inntrykk av at de har vært med å produsere akkurat den vinen, men som ærlig talt ofte bare gir navnet sitt til den så den kan selges litt dyrere.

Alt er lovlig, ikke noe av dette er direkte farlig, og joda: noen av slottene og gårdene finnes faktisk, noen *lager* vin på tradisjonelt vis, og noen lager småskalavinen etter naturmetoden.

Så er det nå egentlig så galt at mye av vinen vi drikker blir framstilt industrielt med manipulert gjæringsprosess og tilsetningsstoffer?

Et merkelig unntak

- Nei, det er vel kanskje ikke så galt - om det bare hadde vært åpent, sier Mats-Eric Nilsson på telefon fra Sverige. - Men uten varedeklarasjon, og med et image av at vinen er framstilt naturlig,

autentisk og tradisjonelt blir man lurt. Det er fusk! Alle tilsetninger i mat er også lovlig og anses ufarlige - men det må likevel deklarerer, i detalj. Det har næringsmiddelprodusenter måttet gjøre siden 1979. Helt ned til den minste tyggegummi.

Det er altså bare alkoholnæringa som slipper. I EU er alle produkter over 1,2 prosent alkohol unntatt kravet om varedeklarasjon i EU. Hvorfor i all verden er det sånn?

Den mektige alkohollobbyen

- Det lurte jeg på også. Det var utgangspunktet for boka - jeg ville ned i dette. Men det gikk ikke. Og jeg ser bare én forklaring: Alkohollobbyen har enorm makt. Og de fikk ikke bare til dette unntaket - de fikk også til et forbud mot *frivillig* innholdsdeklarasjon. Han legger til at i Japan er varedeklarasjon obligatorisk og enkelte amerikanske produsenter deklarerer innholdet frivillig. Nilsson forteller videre at EU-kommisjonen i en rapport fra 2017 sjøl sier at det ikke finnes noen logisk forklaring på unntaket for alkoholprodukter,

og anbefaler en overgangsordning. Likevel ba kommisjonen produsentene *sjøl* komme med forslag for hvilken løsning en skal ende på. Og der i gården ønsker de seg en "moderne" løsning - en QR-kode på alle flasker som skal kunne scannes, og opp skal det komme opplysninger om vinproduksjon, ikke konkrete opplysninger om den aktuelle vinen.

I november deltok Nilsson på seminaret Alcohol labelling organisert av det Kroatiske Europaparlamentsmedlem Biljana Borzan og European Alcohol Policy Alliance, og hadde noen forhåpninger om at EU skulle komme noen skritt videre. Han ble skuffa.

- Konklusjonen jeg må trekke fra seminaret er at innholdsdeklarasjon på vin kjennes veldig langt unna. Vinbransjen er villig til å gå ut med kaloriinnholdet, men har ennå ikke gått med på noe mer.

Disiplinerende deklarasjon

Men han har fortsatt tro på at vinbransjen en dag må bøye seg. Og når det engang skjer håper han at en varedeklarasjon vil ha samme disiplinerende effekt på denne bransjen som på matvarebransjen: Forbrukerne velger stadig oftere produkter med kort deklarasjon - altså med færreste tilsetningsstoffer. Mange matprodusenter strekker seg etter det.

Men i rettferdighetens navn: Mats-Eric Nilsson vet at det ikke er tilsetningsstoffene som er det skadeligste med vinen. "Vet du ikke at det er *alkoholen* som er det farligste i vinen?" hender det han får spørsmål om.

- Det vet jeg. Jeg er ingen alkoholromantiker. Alkohol kan være til stor skade. Men det er selve *fuskeriet* jeg reagerer på og som er temaet i denne boka. Noen vil ikke ha de ulike tilsetningsstoffene, eller viner som er manipulert under produksjonen, og de skal få kunne velge dem bort. Folk må få kunne ta opplyste valg.

Og alkohol er det tross alt ingen som later som at vinen ikke inneholder.

TROR PÅ ÅPENHET

- Vinmonopolet ønsker at kundene skal få mest mulig informasjon om produktene våre - blant annet ved hjelp av varedeklarasjon på flasker og kartonger. Vi håper at EU og bransjen får fortgang i dette, sier Trond Erling Pettersen, varefaglig rådgiver og vinpressekontakt ved Vinmonopolet i Norge.

- Vi har tatt flere grep på eget initiativ, som merking av sukermengde på hyllekanten. Og vi ønsker å gi kunder og vininteresserte god informasjon og veiledning, gjennom kundemøter i butikk, nettsider, brosjyrer og podcast.

Mangler sertifisering

Vinmonopolet har også merka de økologiske og biodynamiske vinene på hyllekanten. Disse har færre tillatte tilsetningsstoffer enn mange av de andre vinene, og begge er sertifiserte og nærmere naturvin enn den vanlige industriproduserte bulkvinen. Det som kalles naturvin eller nakenvin blir gjæra med den naturlige gjæren i druene eller fra de ville gjærsoppene som visstnok lever i vinkjelleren. Produsenten tilsetter ikke gjær, enzymer, syre eller sukker og bruker minimalt med sulfitt. Disse vinene er ikke sertifisert og dermed ikke merka.

- Det hadde vært nyttig med en internasjonal ordning for sertifisering og merking av disse vinene også. Stadig flere kunder spør etter naturvin, forteller Pettersen.

Opplyste valg

Pettersen er fornøyd med at det kommer ut bøker som "Château vadå". - Det er bra at noen får fram de ulike metodene og filosofiene i verdens vinproduksjon. Det er fint at kundene får vite mest mulig, så folk kan ta opplyste valg. Og dette er en faglig godt skrevet bok.

- Kanskje den burde bli solgt på Vinmonopolet?

- He, he - kanskje det, humrer han. - Men jeg tror vi skal holde oss til kjernen i samfunnsoppdraget vårt: Ansvarlig salg av alkohol.

Dessuten er jeg opptatt av at det ikke blir gitt inntrykk av at all vin på det norske markedet er fusk og fanteri, for slik er det ikke i virkeligheten.

Som Mats-Eric Nilsson tror også Trond Erling Pettersen at enkelte vinprodusenter har til hensikt å opprettholde romantikken rundt vinproduksjonen - de er de er kanskje redde for at kundene vil bli 'skremt bort' hvis flaskene merkes med alle detaljer om hvordan vinen faktisk er laget.

- Men er det så lurt? Vil ikke det skape mistenksomhet blant stadig mer bevisste forbrukere?

- Jo, jeg har tro på åpenhet og gjennomsiktighet. Veldig mange av dagens kunder er opptatt av håndverk, bærekraft og opprinnelse. Det har blitt et forbrukerkrav at man skal kunne ta bevisste valg.

Og siden denne artikkelen er skrevet for et avholdsblad forter Pettersen seg til slutt å understreke at Vinmonopolet har mange alkoholfrie varer i ulike produktkategorier - og det kommer stadig flere.

Og på disse produktene kan en lese i detalj hva de inneholder - de har nemlig varedeklarasjon.

JULIE WINGE

- ALLE FORANDRER SEG NÅR DE DRIKKER

Skuespilleren **Julie Winge** er mest opptatt av personlighetsforandringen man får når man drikker – og den trer i kraft allerede før man har tatt glass.

AV MIRIAM ALVEBERG

Barn merker personlighetsforandringer

- Vi har alle den personlighetsforandringen. Og barn merker det lenge før du selv tror det, de merker det før du begynner å drikke.

For Julie er det spesielt viktig å tenke på hvordan barna opplever alkoholbruken til de voksne. Hun påpeker også at man ikke trenger å ha et rusproblem for at det skal bli et problem for barna. Det blir spesielt fremtredende i høytider og ferier.

- Det er nok mange barn som gruer seg til jul, selv om foreldrene ikke har rusproblemer, fordi de føler de blir satt til side. De voksne smiler annerledes, og de er utålmodige med barna. Uten at de mener det, så føler man seg i veien.

Alkoholen tatt stor plass

I hennes liv har alkoholen tidligere tatt stor plass. I 30 år var hun rusavhengig. I april 2016 ble hennes historie offentlig, hos KK med tittelen "Jeg er alkoholiker - her er min historie".

- Jeg har ikke stått frem, det er ikke sånn det føles for meg, og det var ikke det som var meningen. Det var skuespilleren i meg som bet på det å skrive en blogg, etter initiativ fra Espen Thoresen. KK hørte deretter et radiointervju med meg om rus, og ville at jeg skulle skrive for dem. Så tok det av og VG, Dagbladet og Nettavisen ringte. Og da ble jeg Rus-Julie. Det var egentlig vondt å se overskriftene.

Men eksponeringen førte også til en bokkontrakt, hvor Julie fortalte om sitt liv med rus, titulert "Fyllik". Og den boken fører til der hun er i dag - reisende rundt i Norge hvor hun holder foredrag, for både NAV, skoler, og andre interesserte. Hun har funnet en form hvor publikum i høy grad involveres.

Spørsmålene viktigst

- Allerede på første foredrag merket jeg at spørsmålene var viktigst. Så derfor har jeg ikke lenger foredrag, jeg har en spørsmålsrunde, som kan ta opptil 4 timer. Jeg begynner med å fortelle om meg, også får de spørre om hva de vil. Det blir ofte spørsmål fra pårørende. Så man kan si at jeg har et manus, men publikum redigerer det.

En ting hun vil at man skal skjønne, er hvor brutalt sterk driften er for en alkoholiker og at pårørende ikke bør håpe på for mye.

- Alle som drikker kan slutte i blant. Og da får de pårørende håp. Men så smeller det. Og hver gang håpet blir knust, blir det knust litt mer enn forrige gang. Så det er livsviktig å lære pårørende at de må ta vare på seg selv, og jobbe like hardt som oss. De må også gå på møter og møte andre med samme erfaring, og lære. Det er vanskeligere å få pårørende til å skjønne det enn alkoholikere.

Ikke deres feil

På skoler blir det møter med ungdom, hvor flere har alkoholavhengige foreldre, og hun håper å få formidlet til ungdommene at det ikke er deres feil. Det er også viktig at de finner en voksen de kan snakke med.

- De må skaffe seg en tillitsperson, utenfor hjemmet. Ingen klarer dette alene.

Hun er glad for møtene med ungdommer, hvor det som ofte begynner med tull fra elevene, ender i alvor.

- Det er veldig viktig å være på videregående skoler, fordi de alvorlige spørsmålene kommer snikende.

Hun mener man ikke kan stoppe ungdommer som vil drikke. Men hun er klar på at rus for unge er farlig, for de blir mye mer utsatt for ulykker.

- Vi trenger ikke bomull og fine ord. Man har en stor sjanse for å havne i bråk eller ulykke hvis man er ung og rusa, det skal man være klar over.

Hun har selv to barn som er tenåringer, og tenker mye over hvordan man gir barn tillit samtidig som man vil passe på dem. Det viktigste er at de ringer hjem hvis noe skjer.

Barna må tørre å ringe

- Jeg syns vår generasjon foreldre skryter mye av tillit som de ikke gir. Foreldrene må gi sånn at barna tør å være åpne. Barna må tørre å ringe hvis de trenger hjelp.

I oktober dukket det opp et blogginn-

legg om Hvit Jul-kampanjen til IOGT, signert Julie. Hun hadde en klar beskjed til spesielt de som ikke slet aktiv med rus: La vær å drikk i jula!

- Det er forferdelig med de som drita fulle, men de kan vi ikke stoppe før de får nok selv. Men de rundt bør være mer bevisste. De som ikke er avhengige, de kan la være å drikke på julaften!

Hvit jul-forbilde

Hun oppfordret videre til å signere kampanjen, som vi i IOGT jobber med hver desember. De som er med avstår fra alkohol i julehelgen. Noen drikker ikke ellers i året heller, men det at de også skriver under gir et signal om at man ikke må ha alkohol for å feire jul. I 2018 skrev rekordmange under, over 16.000.

Julie var et av forbildene vi presenterte i kampanjen. Som en form for julekalender slapp vi hver dag i desember et nytt ansikt på Facebook, som var med som et forbilde.

Hennes budskap var som følger: "Jeg heter Julie og er alkoholiker. Jeg har vært edru siden 21 okt 2013. Jeg vet hvordan personligheten vår forandrer seg når vi hever glasset. Det gjelder alle mennesker, og der er det ingen tvil. Personlighetsforandringen din trer i kraft før du er i gang. Den trer i kraft i det du vet at du skal nippe til matlagingen. En Hvit Jul gjelder også deg som ikke er avhengig! Vi trer inn i et annet rom, og bort fra barna i det vi er på vei til voksenkosen. Du forandrer deg med glasset, la vær! And lets Rock Sober!"

I 2019 skal Julie fortsette med foredrag, og reise rundt i Norge. Hun skal også utvikle en podcast om rus. Hvis du vil følge Julie kan du besøke facebook-siden hennes, som du finner her: <https://www.facebook.com/julieswinge/>

Promenaden AS

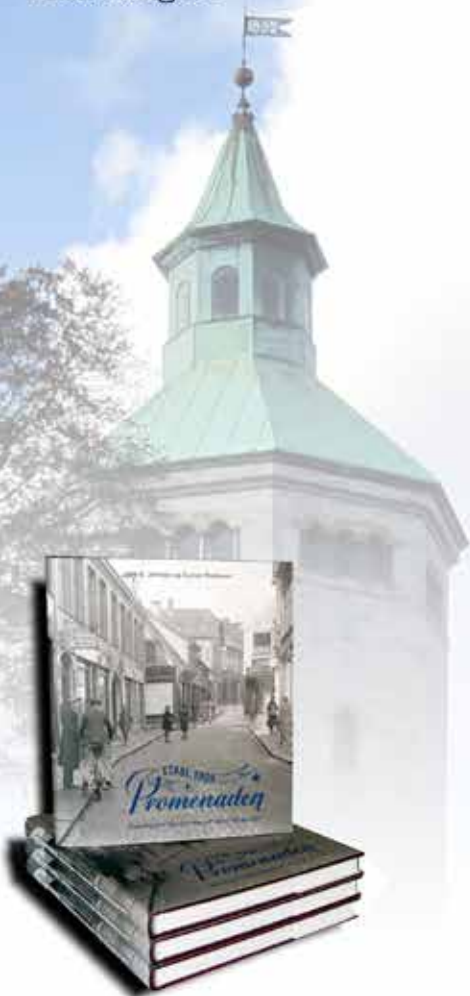
Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

FOTO: Hilde Lillejord

ALKOHOLINDUSTRIENS FOREBYGGINGSTILTAK VIRKNINGSLØSE

96,8 prosent av tiltak alkoholindustrien hevder vil redusere skadelig drikking viser seg å mangle vitenskapelig støtte. En undersøkelse ledet av forskere på University of Connecticut har gått gjennom deler av industriens egen database over forebyggende tiltak for å se på hvilken effekt disse har.

AV JAN TORE EVENSEN

Investert store ressurser

Alkoholindustrien har de siste årene investert store ressurser i å fremme CSR-initiativer rundt om i verden. Det er viktig for industrien å gi inntrykk at de tar sitt samfunnsansvar alvorlig, og at de ønsker å redusere skadelig drikking. Forskernes gjennomgang av tiltakene forteller imidlertid en annen historie.

I databasen industrien selv hadde bygget opp har forskerne gått gjennom mer enn 1000 ulike tiltak som industrien selv hevder har som mål å støtte opp om Verdens helseorganisasjon sin globale strategi for å redusere skadelig bruk av alkohol. Storparten av disse finner sted i Europa og Nord Amerika - 57 prosent i Europa og 76 prosent i høyinntektsland. Mindre enn 8 prosent av alle tiltakene skjedde i Afrika eller andre lavinntektsland. Tiltakene i disse landene var klart assosiert med å ha et markedsføringspotensial. Dette er konsistent med annen forskning som viser at selskaper legger inn produktmarkedsføring i sine CSR-aktiviteter.

65 prosent av tiltakene var også satt i gang før Verdens helseorganisasjon

sin globale strategi i 2010, som industrien hevder at de støtter opp om.

- Skjuler en interessekonflikt

-Alkoholprodusentenes CSR-aktiviteter skjuler en interessekonflikt, ettersom virkelig effektive tiltak for å minske alkoholskadene ville redusere selskapenes gevinster, sier studiens hovedforfatter professor Thomas Babor i en pressemelding. - Regjeringer derimot har en forpliktelse å sette folkehelsen først, og må gjøre det uten innblanding fra industrien.

Kun 27 prosent av tiltakene var i overenstemmelse med Verdens Helseorganisasjon sine målområder for å redusere skadelig bruk av alkohol. Og en overveldende majoritet, hele 96,8 prosent av industriens tiltak manglet vitenskapelig støtte. 11 prosent hadde tvert imot potensial for å gjøre skadene større, mente forskerne.

Lite sannsynlighet for å redusere skadelig bruk

Forskere bak undersøkelsen mener derfor at det er lite sannsynlig alkoholindustriens CSR-aktiviteter vil redusere

skadelig alkohol bruk. Hensikten ser mer ut til å gi selskapene en kommersiell strategisk fordel samtidig som de gir inntrykk av å ha et folkehelseformål. Industri-støttede undervisningskampanjer fører for eksempel til et mer positivt syn på industrien.

- Alkoholindustrien ønsker i større og større grad å posisjonere seg som en del av løsningen når det gjelder å redusere skadelig drikking, sier Katerine Robaine ved universitetet i Connecticut og en av forskerne bak studien. - Studien viser at alkoholindustriens "bidrag" ikke er basert på vitenskap, og kan faktisk brukes som en form for markedsføring rundt om i verden.

Corporate social responsibility eller bedriftens samfunnsansvar (CSR) er definert som en rekke handlinger bedrifter kan gjøre for å ta hensyn til sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift på frivillig basis. Det kan også sees som en måte å møte kritikk mot måten selskapet driver sin virksomhet på, og bygge nye allianser.

Pernille Huseby er ansatt som ny //
generalsekretær i Actis, etter flere år
som fagsjef i organisasjonen.

- MÅ VÆRE FORBEREDT PÅ Å IKKE BARE VÆRE GODT LIKT

- En må være forberedt på å ikke bare være godt likt i denne jobben, sier nyan-satt generalsekretær i Actis – rusfeltets samarbeidsorgan, Pernille Huseby. Som fagsjef i paraplyorganisasjonen i fire år mens debatten om legalisering har rast, har hun selv sett at frontene kan være steile og at ikke alle klarer å oppføre seg like bra i debatten. - Dette handler jo om enkeltpersoner, og ikke organisasjonene, sier hun, men det kan likevel være sårende og ubehagelig når noen ikke helt klarer å styre seg.

Balansepunkt

- Det vil alltid være noen som ønsker å plassere oss som en ytterfløy, sier hun. - Men der hører vi ikke hjemme. Jeg tror vi bør kommunisere mer om de tingene som vi er for. Vi er for at folk skal få et godt og trygt liv uten at de sliter med rusproblemer eller blir rammet av andres rusbruk. Og vi ønsker et samfunn der de som sliter med rus får mer helsehjelp og bedre livskvalitet.

Hun ser frem til samarbeidet med IOGT og de andre medlemsorganisasjonene. - Det er jo noen ganger vi har lyst til å gjøre ting fort, og noen ganger krever den politiske situasjonen også at du er rask. Da er det bra at veldig mye av vår politikk er forankret i kongressen. Men noen ganger må vi tilpasse det til situasjonene som oppstår. Huseby håper hun vil lykkes med å balansere behovet for rask handling og behovet for å forankre politikken i medlemsorganisasjonene. - Jeg har vært heldig og jobbet her i mange år og har lært organisasjonene å kjenne. Det håper jeg gjør at det er lett å ta kontakt begge veier, sier hun.

Spennende overgang fra journalistikken Til Actis kom hun for fire og et halvt år siden fra jobben politisk redaktør i

AV JAN TORE EVENSEN

Nationen hvor hun var i ulike jobber i nesten 20 år, med noen år imellom som student, deskjournalist og politisk kommentator i VG. Overgangen fra journalistyrket og over til den andre siden har vært spennende og lærerikt. - Jeg var nok litt høy og mørk i måten å omtale politisk påvirkning og det politiske livet, før jeg kom hit, innrømmer hun. Men hun angrer ikke på valget, selv om det fortsatt banker et varmt hjerte for journalistikken og Nationen. - Jeg er nok et menneske som trenger å ha sjela mi i det jeg gjør. At det jeg gjør er noe viktig noe, ikke bare å komme på jobben og gå hjem. Og slik føltes det å komme hit, selv om jeg ikke hadde noe forhold til rusfeltet fra før av.

Før hun begynte i jobben hadde hun ikke hørt om Actis, men kjente litt til IOGT og noen av de andre store organisasjonene som Blå Kors og Frelsesarmeen. Et slektskap føler hun likevel til folkebevegelsen, som hun kjenner igjen fra tiden i Nationen. - IOGT er jo en betydelig organisasjon i paraplyen, mener hun. - Jeg føler at vi har en tett og god dialog med dere. Dere spiller en viktig rolle med den styrken dere har gjennom det lokale engasjementet. Det er viktig at vi klarer å synes over hele landet, og der ser vi mange ganger at IOGT utmerker seg som en organisasjon som får til ting. Hun synes også det er bra at selv om hovedfokuset tradisjonelt har ligget på alkohol, har man nå også et engasjement på narkotikasiden i forebyggingsarbeid som Sterk&Klar.

Kompetanse på politikk

- Actis har vi styrken vår i at vi er spesialisert på politisk arbeid, har høy kompetanse i staben og et godt forhold til sentrale politikere. Det viktig-

ste oppdraget for Actis er å jobbe med politikk på vegne av våre medlemmer Vi skal ha en åpen dør i sekretariatet, og håper vi kan støtte opp når det er organisasjoner som av og til står i situasjoner som krever litt ekstra innsats. Hun opplever at Actis har opparbeidet seg et godt omdømme i de gruppene som det viktig å ha et godt omdømme i, selv om de kanskje ikke er veldig godt kjent i befolkningen. - For oss er det viktig å oppfattes som oppdaterte og kunnskapsbaserte, sier hun. - At vi får til å løfte saker på den politiske dagsordenen. Så har vi en utfordring at vi blir utfordra på troverdighet, særlig på narkotikaområdet. Det er den rusliberale gruppens mål å utfordre vår troverdighet, og ta oss på fakta. Derfor er det viktig at vi leverer høy kvalitet på det vi gjør.

Avkriminalisering må ikke bety at man trekker på skuldrene

Før jul vekket det oppsikt at Actis gikk ut med støtte til avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika. Selv mener hun dette ikke er noen kursendring, men i stor grad handler om bruk av ord. - Vi har alltid ment at gruppen av tunge brukere, som er den gruppa som har vært i fokus for reformen, skal møtes med helsehjelp. Det er kjempeviktig at vi får en reform som gjør at denne gruppen kommer bedre ut. Så må vi også øke innsatsen på alternative reaksjoner og behandlingsformer i stedet for straffereaksjoner. Actis har pekt på gebyrer som en mulig reaksjon for de som ikke har behov for helsehjelp, gjerne inntektsbasert.

- Men for oss er det en forutsetning at avkriminalisering ikke må bety at man trekker på skuldrene når folk er i ferd med å utvikle problemer, under-

streker hun. - Ungdom som er på vei inn i en ruskarriere, må bli møtt med en reaksjon hvis de blir tatt for bruk av rusmidler. De må oppleve at vi bryr oss. Det er noe vi som samfunn skylder hverandre. Den avkriminaliseringen vi er for, er nok noe annet enn det de mest rusliberale - de som mener at bruk av narkotika ikke er et problem i seg selv - ser for seg. Vi tenker at reformen kan være en mulighet til å forbedre tidlig intervensjon. Tilbudet som ungdom som er på vei ut i problemer møtes av, er for tilfeldig. Det er viktig at nemndene som skal opprettes, får verktøy i verk-tøykassa slik at de har gode hjelpetiltak å møte unge med.

Enklere å nå frem

Presiseringen om at Actis støtter en overflytning fra justis til helse, som kongressen vedtok, mener hun har gjort at det har blitt enklere å nå frem i debatten, og at det har endret måten Actis ses på fra den rusliberale delen av rusfeltet. - Det er fint om vi får til en bedre Vi har aldri vondt av å ha dialog på feltet, sier hun. - Så skiller vi oss tydelig fra noen av de andre organisasjonene ved at vi har et klart standpunkt mot legalisering. Men mer dialog mellom aktørene på rusfeltet er bra. Det kan bidra til at det er vanskeligere å kaste rundt seg med kjipe merkelapper og ta hverandres utspill i verste mening.

Ser drikkepresset

Blant venner som ikke drikker, ser hun at de opplever å bli utfordret av majoritetens press om forventninger

om at man må drikke for å passe inn. Hun mener det fortsatt er et behov for organisasjoner som henvender seg til folk som ikke bruker rusmidler. - Det trengs miljøer hvor dette med å drikke ikke er et tema til enhver tid. Så alkoholfrie organisasjoner trengs både for å gi et aktivitetstilbud og som politisk bevegelse, mener hun. - For mange er det å drikke jo et rent helse spørsmål, mens det for andre er et ideologisk valg. Men felles for dem er at de ville verdsatt å komme inn i et fellesskap. Så jeg tror organisasjonene på vårt felt har et større publikum enn de i dag når ut til.

Selv fikk hun som gravid oppfordring om å drikke. - Dette viser at heller ikke punktavhold, som vi kan tro og tenke er veldig akseptert, er selvsagt for alle. - Det var veldig lett å si nei i en slik situasjon da jeg satt der med en gravid mage, men det er bra og viktig at vi fortsatt jobber for å øke bevisstheten både for respekt for punktavhold og totalavhold. Folk må få velge selv og slippe drikkepress.

Actis er ingen avholdsorganisasjon, men blir av og til kalt det av motstandere å gjøre organisasjonen mindre meningsberettiget. Huseby mener det er viktig å møte dette med rak rygg. - Vi har ikke noe avholds krav til ansatte eller medlemmer, men vi skal heller ikke markere avstand til de organisasjonene som har det. Vi er stolte av alle våre medlemsorganisasjoner og ser viktigheten av at vi har organisasjoner som jobber aktivt med dette spørsmålet. Actis jobber også

for at det skal være lett for folk å velge å ikke drikke. Selv mener hun at det de siste årene har blitt lettere å snakke om dette og at hun opplever større aksept for det å gjøre rusfrie valg.

Dra lasset sammen

Akkurat nå er Actis-staben særlig opptatt av regjeringsforhandlingene. Seirene man har fått på alkoholområdet må sikres og tas med inn i den nye regjeringsplattformen. Senere i år blir det arbeid både med alkoholstrategi, lokalvalg og rusreformutvalget, som kommer med sin innstilling mot slutten av året.

- Jeg drives av å få folk til å ha det bra rundt meg og dra lasset fremover sammen, avslutter hun. - Og det er kjempegøy å nå mål. Det har vi fått til i 2018, men det blir arbeid mot nye og viktige mål også i 2019. Da er det godt å av og til reise tilbake til hjemgården utenfor Sandefjord og ta seg en pust i bakken foran stabburet.

- NARKOTIKABRUK MÅ FORTSATT FÅ REAKSJONER

IOGT har deltatt i høringen rusreformutvalget har tatt initiativ til. Vi støtter reformen avhengig av at man finner gode systemer rundt en ny ordning.

AV JAN TORE EVENSEN

Utvalget som regjeringen har oppnevnt på å se på hvordan vi kan sikre et bedre tilbud til rusavhengige er nå på reise rundt i landet for å få innspill til arbeidet. IOGT deltok på høringen i Oslo i desember, og kommer også til å være tilstede på høringer i andre norske byer. Regjeringen ønsker at ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk overføres fra justissektoren til helsetjenesten. Det er hva som gjerne kalles avkriminalisering. Samtidig har regjeringen vært klar på at de ikke ønsker legalisering av illegale rusmidler i Norge.

Ingen motsetning mellom forebygging og skadereaksjon

På høringen var generalsekretær i IOGT, Hanne Cecilie Widnes, klare på at det ikke må settes noen motsetning mellom forebygging og skadereduksjon. Det er ingen grunn til å legge mindre vekt på å forebygge bruk, og samtidig arbeide enda bedre med å redusere skadene av bruken. Men forebygging må fortsatt stå i front som strategi for å redusere russkader.

Positive til å flytte ansvar

IOGT er positive til at ansvaret flyttes fra justissektoren til helsetjeneste forutsatt at vi finner gode systemer for hvordan dette kan gjøres. Samtidig er vi urolige for at ordet avkriminalisering blir oppfattet av folk flest som at det vil bli lov til å bruke narkotika. Det er et lite heldig signal å sende til unge mennesker. I høringen advarte også Widnes mot å bruke det etter hvert utbredte begrepet "rekreasjonsbruk" om noen bruksområder for cannabis. Dette er et positivt assosiert begrep som kan oppfattes som ufarliggjørende. Det kan unngås ved å bruke begreper som bruk og annen bruk.

Må fortsatt møtes med reaksjon

Når det gjelder selv innholdet i reformen er IOGT opptatt av at bruk av illegale rusmidler fortsatt blir møtt med en reaksjon. Politiet må ha hjemmel til å gripe inn for å opprettholde forbudet og etterforske bakover i forsyningskjeden. Utvalget må se på dette og hvordan lovverket skal innrettes slik at kriminelle nettverk ikke får større spillerom i Norge.

Når det gjelder politiets rolle sier IOGT at man må være tydelig på hvilke grupper de skal prioritere i sitt arbeid. IOGTs råd er klart: De skal prioritere de unge, ikke de tunge. Og forebyggende arbeid ute blant ungdom må fortsatt ha høy prioritet, selv om bruk og besittelse flyttes fra strafferetten til sivilretten. Det er i det hele tatt viktig at politiet fortsatt skal prioritere forebyggende innsats mot narkotikabruk i befolkningen.

Viktig med kompetanse i nemndene

De som blir tatt for bruk og besittelse må møtes av en tverrfaglig gruppe, som har kompetanse innen både rus- og psykisk helse. IOGT er bekymret over hvorvidt det over hele landet finnes relevant kompetanse og god nok oversikt over tiltak som er tilgjengelige. Dette må derfor vurderes når det bestemmes hvor eventuelle nemnder plasseres. Det er også viktig at det utarbeides tidsfrister for når oppfølgingen skal iverksettes.

Kan gi gebyrer

IOGT er klare på at den praksisen som man har hatt med bøter ikke har vært god for de fleste rusmiddelavhengige, og har også kunnet virke mot sin hensikt. Denne gruppen trenger hjelp og støtte, ikke straffereaksjoner. Det fin-

nes imidlertid en gruppe som hverken kan plasseres som unge i utprøvningsfasen eller tunge brukere. For denne gruppen tenker IOGT at brudd på loven bør kunne møtes med tilbud om helsehjelp eller alternativt gebyr, etter modell av slik vi i dag møter trafikkforseelser. Gebyret bør gjøres inntektsavhengig med et minimumsnivå.

Narkotikabruk bør også registreres, og det bør utredes hvordan dette best kan gjøres. Vi har en rekke risikoryrker der bruk av narkotika kan ha innvirkning på skikketheten til å utføre jobben: piloter, kirurger, yrkessjåfører, også ved utstedelse av våpentillatelse kan narkotikabruk være et relevant forhold å ta med i vurderingen. På samme måte som i dagens rulleblad kan man legge inn et system for foreldelse eller fjerning av registrering ved gjennomføring av pålagte oppfølgingstiltak.

IOGTs hovedbudskap til utvalget

- Utvalget og politikerne må tydelig signalisere at rusreformen innebærer at narkotika fortsatt er ulovlig og at det er et mål å holde bruken lavest mulig.

- Bruk av narkotika skal møtes med reaksjoner og oppfølging.

- Ungdom og unge voksne som blir avdekket for bruk av narkotika må møtes med forpliktende helsehjelp og oppfølging. De tunge må få helsehjelp og økt livskvalitet.

- Utvalget må benytte sin gyldne mulighet for en nasjonal satsning på tidlig intervensjon.

DYBDAHL
BETONG- & RIVESERVICE AS

tannhelsehuset
haraldsgaten as

HBO

IOGT
Barnehagen
BARNØVINGSGATE 48 8031 HAUGESUND
TLF. 62 72 10 44 MAIL: iogtbarn@barnehagen.no
www.iogtbarnehagen.no

POPPCORN
DESIGN

- KAMPEN MOT ALKOHOL HAR SKAPT ØKONOMISK VEKST OG VELFERD

Alkoholbruken på 1800-tallet holdt økonomi og levealder nede, sa økonom **Ola Honningdal Grytten** på inspirasjonsseminaret til IOGT Midt-Norge.

TEKST OG FOTO: LEIV ARNE GRIMSTAD

Økonomen Ola Honningdal Grytten frå Ålesund viste til at talet på unge som ikkje drikk alkohol har begynt å auke i mange land - særleg i Storbritannia.

- Den utskjelte ungdomen drikk mindre enn før, medan dei eldre drikk meir og meir, sa hovudinnleiaren Fred Rune Rahm frå Borgestadklinikken i Skien.

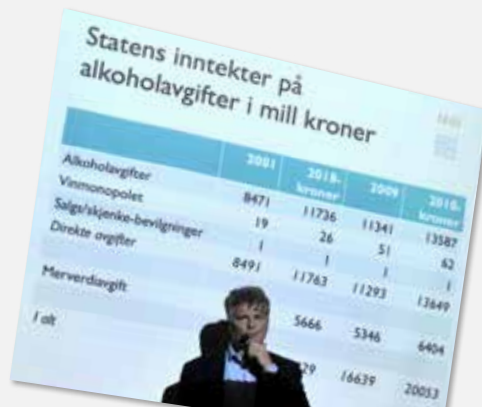
Seminarleiar Per-Arne Lillebø sa det slik i innleiingsordane sine: - Forebygging hjelper dersom det er kunnskapsbasert. Ei heil "gullrekke" på rusfeltet var innhenta til seminaret. I tillegg til nemnde Rahm og Honningdal Grytten hadde generalsekretær Hanne Cecilie Widnes frå IOGT, politimeister på Sunnmøre Ingar Bøen og Actis-leiar (og ikkje ukjend politileiar) Arne Johannessen ordet.

- Når best inn utanfor edruskapsarenaen

Korleis nå fram med kunnskap om rus? Fleire av foredragshaldarane gav uttrykk for at fråhaldsrørsla sine råd lett blir oppfatta som moralistiske. Ola Honningdal Grytten hadde mest tru på dei daglege dryppa. "Samtalen i heisa", som han sa det. Det som kjem fram frå edruskapsarenaen når ikkje så godt inn. - I staden for å hamre på kva som er galt, bør vi ha fokus på kva som kan bli betre, sa Fred Rune Rahm.

Vanskeleg for ungdom som ikkje drikk

Rahm viste til ein mediaopplått studie som hevda at ungdom som ikkje drakk alkohol kjende seg meir einsame enn ungdom som drakk. Rahm trudde det kunne ligge ei kortslutning i konklusjonen og kjøpte studien. Han fann ut at det som skjedde, var at ungdom som ikkje drakk sat oftare heime aleine fordi

Økonomen Ola Honningdal Grytten viste at tider med redusert alkoholbruk har vore økonomiske framgangstider.

dei måtte drikke når dei gjekk ut. - Fest i dag er fyll. Då eg var ung var fest fest, sa Rahm.

Hanne Cecilie Widnes opplevde det som eit tankekors at ungdom opplever utanforskap fordi dei ikkje drikk alkohol. At dei blir einsame av å ikkje drikke. Ho var derfor oppteken av å få til ein endringsprosess. - Vi bevegar oss i takt. Å skape gode nettverk der drikking ikkje fell naturleg inn, er veldig viktig, sa ho.

Actis-leiar Arne Johannessen føya til at dotter hans hadde slutta å vere med på sosiale samlingar i idrettslaget fordi ho fann det så slitsamt å forklare kvifor ho ikkje drakk.

Kampen mot alkohol gir økonomisk vekst

Økonomen Ola Honningdal Grytten la i sitt innlegg vekt på at kampen mot alkoholen historisk sett har skapt økonomisk vekst og velferd. Han viste ein graf over det norske alkoholkonsumet. Vi er i dag komne nokså nær nivået frå

midten av 1800-talet. I 1835 drakk gjennomsnittsnordmannen 20 liter rein alkohol i året, borna medrekna - dei også drakk. Kvar vaksen drakk truleg 35 liter rein alkohol i året. Alkoholbruken heldt økonomi og levealder nede. - Og NB: Storbritannia var først ute med å få ned alkoholkonsumet. I staden for å gå på fylla vart folk sett i arbeid. Det førte til at Storbritannia var verdas rikaste land då 1. verdskrigen begynte.

Nordmenn vart også etter kvart edrue - og samtidig rikare - på grunn av drastisk nedgang i alkoholbruken, sa Honningdal Grytten, som også i eit møte i Norges Bank hadde hevda at Norge vart rikare på grunn av mindre alkoholbruk.

Medan vi innbillar oss at staten gjer seg rik på alkoholavgifter, hevda økonomien, er faktum at det samla reknestykket viser at staten subsidierer rus for nordmenn med 20 milliardar kroner i året - minst.

Glidande liberalisering

Actis-leiar Arne Johannessen peikte på WHO (Verdens Helseorganisasjon) sitt mål om å betre folkehelsa ved å få ned alkoholbruken med 10 prosent. Han viste til at den noverande Solberg-regjeringa hadde stått for ei betydeleg, glidande liberalisering og endring av alkoholpolitikken. Det går på mange ting: tax-free-kvoten, gardssal av alkohol, oppmjuking av reklameforbodet. No ligg det også føre forslag om utvida salstid for øl i butikkane - og at også sterkøl skal bli å få kjøpt der.

Noko Johannessen ikkje fekk til å stemme med WHO si målsetjing. Men han hadde tru på at KrF, SP, AP og SV kunne finne kvarandre i ein overordna nasjonal strategi som førde i rett lei.

IOGT-LEDEREN //

EUROPEISK SAMHOLD OG SAMARBEID

I november blei ein stor europeisk alkoholpolitisk konferanse gjennomført i Edinburgh i Skottland. Konferansen er ein viktig møteplass og **pådriver for god alkoholpolitikk** både i europeiske land og i EU. Det er ein viktig arena for oss å delta i og lære av, og eg meiner også det er viktig at me bidrar med våre tankar og perspektiv inn i arbeidet.

Positiv utvikling i Skottland og Estland Konferansen samla meir enn 300 deltakarar frå heile Europa, mange av desse frå frivillige organisasjonar men det var også representantar frå helsedepartementet, Verdens Helseorganisasjon og forskarar på rusfeltet. Konferansen var lagt til Skottland og organisert av organisasjonen Scottish Health Action on Alcohol (SHAAP), som er ein organisasjon sett opp av ulike legeföreningar i Skottland. Skottland har gjort store steg alkoholpolitisk og vedtok ein alkoholstrategi i 2009, og minstepris på alkohol var ein del av dette. På grunn av at Skottland blei tatt til retten av alkoholprodusentar blei implementeringa utsatt og kom i gang i år.

Eit anna land som har gjort store steg i alkoholpolitikken er Estland, som har tatt grep på mange områder frå skattelegging, reklameforbud og tilgjengelighet. Det har blant anna ført til stor turbulens i media, og Estland er eit godt døme på kor viktig det er med

politisk leiarskap som har eit mål dei vil nå, og tørr å stå på dette sjølv om det er upopulære virkemiddel. På bakgrunn av dette mottok Estland prisen European Award for Reducing Alcohol Harm 2018 på konferansen i Skottland.

Viktig med synlig europeisk sivil samfunn

Konferansen er også ein arena for oss som frivillig sektor å gi eit trykk for å få betre alkoholpolitikk på europeisk nivå. Ved å vere ein del av paraplyen European Alcohol Policy Alliance er me i IOGT i Norge aktivt med på dette. Me bidrar til kjøttvekta og viser at det er mange organisasjonar som bryr seg om tematikken - alliansen har no 60 medlemmer. I tillegg bidrar me med vår kunnskap og perspektiv inn i arbeidet som blir gjort ved å delta i prosjekt og arbeidet som blir gjort.

Når det gjeld alkoholpolitikk på europeisk nivå er det viktig at det finnast ein organisasjon som stadig kan minne på

at alkohol er ein helserisiko og må bli inkludert i prosesser. Dei seiste åra har europeisk helsepolitikk i stor grad blitt redusert til helsesystem aleine, og rommet og moglegheit for å fokusere på forebygging, som var lite i utgangspunktet, har blitt endå mindre. Det er likevel tema som er aktuelle på europeisk nivå, og akkurat no er det innholdsmerking på alkohol og nytt direktiv for reklame som er aktuelle saker. I mai 2019 er det europeisk valg og nytt Europaparlament skal bli valgt og nye kommisærer til Europakommisjonen. Dette kan gi rom for ny tematikk og initiativ.

Europeisk konferansen i Noreg om to år

Om to år, i 2020, blir den neste europeisk alkoholpolitiske konferansen arrangert i Noreg. Tid og stad er endå ikkje avklart, men eg har allereie meldt inn at me i IOGT vil gjerne vere aktive og bidra!

Nils Johan Garnes //
Leder i IOGT Norge

Alkohol dreper flere enn aids, tuberkulose og vold tilsammen

Mer enn hvert tjuende dødsfall i verden er knytta til alkohol, viser en ny rapport fra Verdens helseorganisasjon (WHO) i følge Nrk.no. Til sammen dør over tre millioner mennesker hvert år av årsaker knytta til alkohol. Tre av fire er menn. Mens altså fem prosent av verdens befolkning dør som en følge av alkoholbruk er tilsvarende tall for tuberkulose 2,3 prosent, for aids 1,8 prosent og for vold 0,8 prosent. Ifølge rapporten dør 370.000 mennesker hvert år i trafikulykker som skyldes alkohol. Rapporten viser videre at 2,3 milliarder mennesker over 15 år drikker alkohol, mens et flertall, 3,1 milliarder, ikke drikker alkohol i det hele tatt. På verdensbasis blir 45 prosent av all alkohol konsumert som brennevin. Deretter følger øl med 34 prosent, mens 12 prosent av alkoholen inntas som vin. I Norge er dette annerledes. For oss er øl den foretrukne alkoholdrikken, fulgt av vin og brennevin. I gjennomsnitt konsumerer alkoholbrukerne 33 gram rein alkohol per dag. Det tilsvarer to glass vin. Europa har det høyeste alkoholforbruket per innbygger, sjøl om det har gått ned med ti prosent siden 2010. Også i Hviterussland, Moldova og Russland har det vært en kraftig nedgang de siste ti åra.

Kilde: nrk.no

Alkoholnormer opprettholdes av misforståelser

Majoriteten av svenskene tror at andre synes det er vanskelig å omgås folk som ikke drikker i sosiale sammenhenger. Men i følge en ny undersøkelse gjort på oppdrag av IQ, er dette en misforståelse, skriver Accentmagasin.se. IQ er et frittstående datterselskap til Systembolaget som skal bidra til en smartere holdning til alkohol. På spørsmålet om du noen gang har kjent at det er vanskelig å omgås med venner som ikke drikker alkohol svarer få at det er vanskelig. Når de i stedet får spørsmål om de tror at andre kan oppleve det som vanskelig om de sjøl ikke drikker blir resultatet et helt annet: Da svarer 63 prosent av de spurte (mellom 18 og 35 år) at de oppfattes som kjedelige. Mange tror altså at det blir forventet av dem at de skal drikke i sosiale sammenhenger, mens de sjøl ikke forventer det av andre.. Undersøkelsen viser også at 42 prosent ungdom å delta i sosiale sammenhenger for å slippe å drikke alkohol. På bakgrunn av denne undersøkelsen vil IQ nå starte en kampanje for å løfte fram denne misforståelsen.

Kilde: accentmagasin.se

Alkoholrelatert fravær koster samfunnet milliarder

Alkoholrelatert fravær og ineffektivitet koster arbeidslivet minst 1,1 milliarder kroner per år, skriver frifagbevegelse.no, og viser til en undersøkelse utarbeida av Samfunnsøkonomisk analyse. Undersøkelsen er gjort på vegne av Akan kompetansesenter. Det alkoholrelaterte korttidsfraværet utgjør i overkant av 335.000 arbeidsdager i året. I tillegg kommer det tapet samfunnet har på langtidsfravær, arbeidsledighet, sykdom, ulykker og kriminalitet, som nok er langt større tap for samfunnet enn det som skyldes korttidsfraværet. Undersøkelsen viser at virksomheter som arbeidet etter Akan-modellen sannsynligvis oppdager flere som har rus- eller avhengighetsproblemer. Dette skyldes både at det har blitt mer aksept for å komme med bekymringsmeldinger, og at de som har et problem tør å be om hjelp. Intensjonsavtalen for et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) ble inngått mellom myndighetene og partene i arbeidslivet første gang i 2001. Gjeldende avtale ble undertegnet 4. mars 2014, og gjelder fram til og med 2018.

Nå er arbeidet med en ny IA-avtale i gang. – Å arbeide forebyggende for å redusere risikoen for at en ansatt utvikler et problem knyttet til spill, alkohol og andre rusmidler og å ha kompetanse og verktøy for å håndtere problemet, kan være både kostnadsbesparende og en måte å ta vare på de ansatte på, sier direktør i Akan kompetansesenter, Elisabeth Ege, til frifagbevegelse.no.

Kilde: frifagbevegelse.no

Sjefens ansvar

Åtte av ti mener det er et lederansvar å sørge for at alkoholbruk i jobberelaterte situasjoner ikke bidrar til ubehagelige opplevelser for de ansatte. Samtidig har en av tre opplevd at egen leder drikker seg berusa i jobberelaterte situasjoner, skriver Dagbladet og viser til en undersøkelse gjennomført av Kantar TNS på vegne av Actis. Flere har også opplevd ubehagelige situasjoner med ledere i sosiale situasjoner i forbindelse med alkoholbruk – som utskjelling eller andre verbale fornærmelser, trakassering og uønsket seksuell oppmerksomhet i.

Kilde: Dagbladet

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresse-endringer mv. sendes til adressen over, eller på telefon til 23 21 45 80.

BLI MED PÅ ÅRETS STORE POLITISKE KONFERANSE

Seminarer vil by på faglig skoleing og planlegging av IOGTs innsats i valgkampen 2019. Du vil lære mer om ruspolitikk og forebyggingstiltak som bidrar til tryggere og bedre lokalsamfunn. I tillegg skal vi heve kompetansen på politisk påvirkningsarbeid og planlegge aktiviteter i valgkampen.

Lørdag 23. mars har vi fellesprogram med organisasjonene i Actis. Temaet for denne dagen er lokalpolitisk påvirkningsarbeid. Søndag 24. mars er et dagsseminar for IOGTs medlemmer og frivillige. Denne dagen vil by på faglig påfyll om rusforebygging og planlegging av IOGTs innsats i valgkampen.

Velkommen!

Er du frivillig eller medlem i IOGT og opptatt av forebygging og ruspolitikk? Lurer du på hvordan du kan påvirke politikken i din kommune? Da er dette seminarer for deg!

Tid og sted:

lørdag 23. mars kl.12.00-18.00 og
søndag 24. mars kl. 09.00-16.00.
Seminarer blir i Oslo.

Målgruppe:

Medlemmer, ansatte og frivillige
i IOGT Norge

Meld deg på innen 1. mars på:

[http://www.iogt.no/nyheter-
iogt/seminar-23.-24.-mars-valg-
kamp-for-en-mer-solidarisk-ruspolitikk](http://www.iogt.no/nyheter-iogt/seminar-23.-24.-mars-valgkamp-for-en-mer-solidarisk-ruspolitikk)

Om seminarer

Vi går inn i et lokalvalgår. IOGT vil sette rusforebygging og lokal ruspolitikk på agendaen i valgkampen. Da trenger vi deg med på laget!

Pris for deltakelse

Deltakelse er gratis for medlemmer, medspillere og frivillige i IOGT. Dette inkluderer en hotellovernatting fra lørdag til søndag og hjelpsjon så lenge seminarer varer. IOGT dekker billigste reisemåte. Deltakeravgift på 900 kr for andre.

Har du spørsmål?

Ta kontakt med Malin Lenita Vik:
malin.lenita.vik@iogt.no